

РОДНАСЦЬ МОЎ, агульная ўласцівасць дзвюх або некалькіх моў, якая заключаецца ў тым, што іх спрадвечныя мінімальныя значымыя элементы (каранёвыя марфемы і афіксы) знаходзяцца ў строга вызначаных суадносінах, якія адлюстроўваюць рэгулярны характар гукавых пераўтварэнняў.

Мовы, якія з’яўляюцца вынікам розных шляхоў эвалюцыі адной прамовы, называюцца роднаснымі і характарызуюцца рэгулярнымі адпаведнасцямі на розных узроўнях, што тлумачыцца агульнасцю паходжання, а не выпадковым супадзеннем або запазычваннем.

Група роднасных моў складае сям’ю. Аб’ём паняцця “сям’я” ў тэрміналагічнай практыцы размыты. Адно і тое ж аб’яднанне роднасных моў можа называцца і групай, і сям’ёй. Так, славянскія мовы могуць называцца групай, якая ўваходзіць у індаеўрапейскую сям’ю, і сям’ёй, якая ўваходзіць у яшчэ большую сям’ю.

Беларуская мова разам з украінскай і рускай (усходнеславянскія мовы) уваходзіць у сям’ю славянскіх моў, якая ўключае таксама заходне- і паўднёvasлавянскія мовы. Яны звязаны заканамернымі гукавымі адпаведнасцямі. Да славянскіх моў найбольш блізкая сям’я балтыйскіх моў. Славянскія і балтыйскія мовы разам з германскімі, раманскімі, індаіранскімі, грэчаскім і іншымі мовамі складаюць індаеўрапейскую моўную сям’ю.

Надзейным навуковым апаратам вывучэння і ўстанаўлення РМ з’яўляецца параўнальна-гістарычны метад. Яго пастулаты, фундаментальныя паняцці (прамова, архетып, рэгулярнасць фанетычных законаў і інш.), спосабы ўстанаўлення роднасці і рэканструкцыі зыходнага стану дастасавальныя да моў розных сем’яў і тыпаў незалежна ад працягласці іх пісьмовай традыцыі.

З пункту гледжання «відавочнасці» роднасці могуць быць вылучаны наступныя выпадкі: 1) трывіяльная роднасць (больш за 95% супадзенняў у базавай лексіцы) – адпавядае адрозненню паміж дыялектамі, гаворкамі або ідыялектамі адной мовы; 2) прыкметная роднасць (каля 70% супадзенняў у базавай лексіцы) – назіраецца паміж блізкароднаснымі мовамі (напрыклад, паміж славянскімі), носьбіты якіх самі ўсведамляюць падабенства; 3) канвенцыйная роднасць (15 – 35% супадзенняў у базавай лексіцы) – як правіла, не ўсведамляецца носьбітамі, але не выклікае сумненняў у спецыялістаў; 4) далёкая роднасць (5 – 10% супадзенняў у базавай лексіцы) – з’яўляецца падставай для спрэчак спецыялістаў, паколькі невыпадковыя супадзенні цяжка адрозніць ад выпадковых.

У працэсе гістарычнага развіцця ступень РМ можа не толькі змяншацца, але і павялічвацца.

Літ.: Языкознание. Большой энци. словарь / гл. ред. В.Н. Ярцева. М., 1998; Плотнікаў Б.А. Агульнае мовазнаўства. Мн., 1994; Рагаўцоў В.І. Агульнае мовазнаўства. Магілёў, 2006.

Д.В.Дзятко